

Oponentský posudek na magisterskou diplomovou práci

Bc. Kateřina Lorencová– Sebe prezentace elit v době laténské. 70 stran textu, obrazové přílohy v textu.

Ve své diplomové práci se Kateřina Lorencová věnuje tématu sebe prezentace elit v mladší době železné (4. – 1. st. př. n. l.). Cílem práce je podle úvodních slov „... *podat přehledný souhrn soudobého vědeckého přístupu k řešení společenské struktury doby laténské, a především metodologii k tomu účelu využívanou*“. Hned v úvodu je nastíněna složitost a mnohostrannost studovaného jevu, který je v práci nahlížen kombinací poznatků kulturní antropologie, sociologie a archeologie. I když název práce jmenuje výhradně nejvýše postavený okruh společnosti, velmi často autorka v jednotlivých kapitolách směřuje k poznatkům o všech sférách společnosti a čerpá i z výzkumů hospodářských aktivit.

Práce je dělena na dva velké bloky. První se zabývá teoretickými modely doby železné na širokém geografickém poli západní Evropy (kap. 2), v druhé části jsou analyzovány dvě modelové lokality, Němčice na Hané a Staré Hradisko (kap. 3). Text je přehledně členěn do kapitol, které jsou výstižně pojmenovány, orientace v textu je pro čtenáře bezproblémová.

K. Lorencová v úvodu informuje, že práce vychází vzhledem k téměř úplné absenci nálezů hrobového charakteru (přibližně od 2. st. př. n. l.) z materiálu sídlištní povahy. Tento postup lze dobře pochopit, na druhou stranu ale můžeme podotknout, že např. pro 4. st. př. n. l. máme velmi málo pramenů sídlištních a hendikep mladších období v nedostatku pohřbů se tak částečně vyrovnává. Nicméně v praktické části práce (kap. 3) jsou zvoleny lokality, které jsou v rámci možností daných stavem výzkumu dobře srovnatelné, geograficky blízké a chronologicky s mírným překryvem navazující.

Kapitola 2 začíná v měřítku práce obsáhlým výčtem vyskytujících se jevů uvnitř laténské společnosti (dynamika vývoje, nelinearita, migrace, otázka znaků připomínajících státní zřízení či jen komplexní náčelnictví, cirkulace elit apod.). Na začátek kapitoly by však dle mého názoru bylo vhodné zařadit spíše přehled současných názorů o podobě společenských elit ml. d. železné. Absence takového pohledu zamrzí zejména v kontrastu s obsáhlými a pramálo využitými podkapitolami o náčelnictví a aliančním systému (kap. 2.1.1.). Snahu o rešerši poznatků o laténské společnosti vidíme v kap. 2.4. *Sociopolitické modely laténské společnosti*, avšak některé stěžejní tituly neměly být dle mého názoru vynechány (např. *Guichard – Perrin 2002*; shrnutí v *Schönfelder 2009*). Podkapitola 2.1.1. *Klasifikace sociální organizace a politických systémů* je zase naopak v měřítku diplomové práce poměrně obsáhlým přehledem kulturně antropologického bádání, avšak aplikaci v syntéze nachází prakticky pouze teorie skalárního stresu.

Shrnutí problematiky urbanismu v kapitole 2.2. již přichází s modely, které jsou později aplikovány na příkladové lokality Němčice na Hané a Staré Hradisko, využití však nachází téměř pouze polytetická teorii E. J. Smithe. Autorka zde však nicméně předvedla dobrou obeznámenost s literaturou, která není v oboru pravěké archeologie zdaleka běžnou. V kapitole 2.2.3. se K. Lorencová přesouvá k tématu vazby hospodářské produkce a společenských elit. Téma se rychle a bez ujasnění přesouvá ke skleněným náramkům a vyčerpává se u obecného konstatování zjednodušujícího se tvarového spektra, které mělo uspokojit poptávku sílicího majetného obyvatelstva mimo elity.

V závěru jsou diskutovány především vztahy mezi Němčicemi a Starým Hradiskem. Důležitým a argumenty podloženým výsledkem práce je hypotéza o Němčicích jako aglomeraci s tzv. „politickou ekonomikou“, kde byla moc spojena s expandující ekonomikou. Staré Hradisko naopak pohledem autorky vzniká jako řízený projekt užší aristokratické části společnosti, přičemž zdůrazněny jsou vazby na dálkový obchod s jantarem a nové atributy sebe prezentace s dálkovým obchodem spojené. Přesun z Němčic do Starého Hradiska lze dle autorky dobře vysvětlit narůstajícím skalárním stresem. Tyto závěry mají dobrý potenciál k posunu bádání i u dalších podobných lokalit a představují dle mého názoru stěžejní syntetický výstup práce.

Jedním z cílů práce mělo být i představení současných teorií o společenských elitách a jejich projevu na sídlišťích mladší doby železné. Tento úkol se autorce podařilo úspěšně splnit, nicméně v práci přeci jen postrádám některé výše citované tituly. I když se může na první pohled jevit, že úkol v podobě představení současných názorů může být nedostatečným cílem magisterské práce, není tomu tak v případě předkládané studie. Analyzované metody jsou (nejen) v našem prostředí velmi zřídka užívané, přestože jejich aplikace má značný potenciál zajistit jednotný rámec v přístupu ke značně abstraktnímu a mnohostrannému tématu společenských elit a významu jejich sídel v době železné. V tomto ohledu se jedná o velmi přínosnou rešerši, která dle mého názoru sama o sobě představuje značnou „přidanou hodnotu“ magisterské diplomové práce a nabízí solidní základy pro další výzkum badatelky.

Formální kvalitu práce bohužel narušuje celá řada nedostatků. Autorka se nedrží jednotné podoby citace, naopak zde vidíme řadu mutací. Jmenovat můžeme nedůsledné formátování v citačním aparátu, např. v užití kurzívy při psaní jména autora citované práce. Místa jsou pro stejné druhy bibliografických záznamů využívána různá typografická znaménka (typicky nejednotné využívání pomlčky a středníku). Mezi drobnější nedostatky patří zpřeházené číslování obrazových příloh, nadbytečné mezery a překlapy, poznámky pod čarou bez tečky na konci věty apod. Celkově tyto nedostatky zbytečně utrhávají na vyznění jinak kvalitní práce. Jazyk práce – z pohledu sdělování čtenáři – je na vysoké úrovni, K. Lorencová prokazuje schopnost vyjádřit srozumitelně značně složité a abstraktní jevy.

Jmenované nedostatky však nepovažuji za překážku v kladném hodnocení. Posuzovaná práce si plně zaslouží být přijata k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou výbornou.

Praxe 26.8.2020

Mgr. Daniel Bursák

Literatura:

Guichard, V. – Perrin, F. (dir.) 2002: L'aristocratie celte à la fin de l'âge du Fer (IIe s. av. J.-C., Ier s. apr. J.-C.). Actes de la table ronde de Bibracte, Centre archéologique européen (Glux-en-Glenne, 10-11 juin 1999). Bibracte 5. Glux-en-Glenne.

Schönfelder, M. 2009: Archäologische Untersuchungen zur Elite in der keltischen Gesellschaft – eine Zwischenbilanz. In: M. Egg – D. Quast (Hrsg.), Aufstieg und Untergang. Zwischenbilanz des Forschungsschwerpunktes »Studien zu Genese und Struktur von Eliten in vor- und Frühgeschichtlichen Gesellschaften«. Monographien RGZM 82. Mainz, 59–78.